

2. Zbog pejorativne note mnogi se nazivi za bolesnike ne upotrebljavaju u stručnim medicinskim krugovima, pa ni u stručnoj literaturi. Tu se mjesto *tuberaan*, *tebecaš*, *sušičavac*, *sušičar*, *jektičar*, *jeftičavko* i sl. govori i piše: *tuberkulozni bolesnik*. Isto tako: *duševni bolesnik*, *srčani bolesnik*, *bubrežni bolesnik* itd. Bolničari te izraze skraćuju, pa govore: *srčani*, *duševni*, *bubrežni* i sl. (O tome je naprijed već bilo riječi.) Tako sam čuo i u narodu, samo time se bolesti daje prizvuk stravičnosti: On je *srčani* (tj. težak bolesnik) — govore seljanke u pola glasa ili šapatom iza leđa bolesnika.

3. Neki nazivi koji su nastali prema stručnim nazivima bolesti ušli su u književni jezik i stručnu literaturu. Oni nemaju pogrdnog prizvuka. To su na primjer: *epileptik*, *hipohondar*, *tifusar* itd.

4. Nazivi *dijabetičar*, *srcaš*, *ulkusar* i sl. tako su obični da ih govore za sebe i sami bolesnici. Čuo sam kako jedan *srčani bolesnik* govori: »Mi *srcaši* imat ćemo najlakšu smrt, jedan trenutak i — gotovo!« Više puta našao sam u našim dnevnim i nedjeljnim listovima u rubrikama gdje se daju medicinski savjeti različita pitanja bolesnika koji sebe nazivaju *dijabetičarima*.

Iz svega što je dosad rečeno može se zaključiti da je upotreba naziva za bolesnike u narodnom govoru i u medicinskim krugovima raznolika. Na jednoj strani ti nazivi su odraz shvatanja relativno zaostale sredine (ali sa mnogo duha i snage) i njena stava prema bolesti i bolesnicima, a na drugoj oni nastaju iz opravdane potrebe da se nađu najprikladniji jezični izrazi za ljude koji boluju od različitih bolesti. U novije vrijeme nastaje sve više ovih drugih naziva, bez pejorativnog prizvuka, pa im se time osigurava mnogo šira upotreba. Koliko su ti nazivi ovladali našim jezičkim područjem, koliko ih ima i kako se sve tvore, kakva im je služba i koliko su prodrli u savremeni književni jezik i medicinsku terminologiju, sve bi to mogao biti predmet jedne veće studije, koja bi nauči o jeziku svakako bilo potrebna.

O S V R T I

OSVRT NA BROZOVIĆEVU »PORUKU«

Zadarski docent dr Dalibor Brozović objavio je u 3. broju ovogodišnjeg »Jezika« zanimljiv, sadržajan i duhovit članak pod nazivom »Poruka o udesu riječi«. U tom članku dr Brozović pokazuje kako iz književnog jezika kadšto nestaju sasvim dobre i pravilne riječi, a zamjenjuju ih i slabije i manje izražajne riječi. Nakon potanke analize autor se suprotstavlja jezičnoj modi »kad

ona guši jedne riječi i njihovim značenjem opterećuje druge koje su već više ili manje opterećene vlastitim funkcijama«. Zaključci do kojih on dolazi i po mojem su mišljenju potpuno pravilni. Tako uostalom gledaju i najistaknutiji današnji hrvatski i srpski jezični stručnjaci i književnici, a na takvim su načelima zasnovana i dva naša glavna jezična priručnika današnjice: »Pravopis hrvatskosrpskoga književnog jezika« iz 1960. i »Rječnik hrvatskosrpskoga književnog je-

zika« koji je još u izradivanju, a prva knjiga treba da se pripremi za štampu do kraja godine 1962.

Unatoč tome neka mi ne zamjeri autor što bih u ovom broju »Jezika«, pošto su čitaoci već upoznali spomeñuti članak, stavio dvije-tri primjedbe na njegovo razmatranje pojedinosti i provoñenje dokaznog postupka. Te primjedbe neće, a i nemaju takve namjere, umanjiti vrijednost samog članka, nego će naprotiv možda i pojačati njegovu opravdanost.

Proces gubljenja pojedinih riječi, preuzimanja drugih i opterećivanja trećih novim značenjem zahvaća ipak u prvom redu novinarski i govorni jezik, ali u jeziku beletristike on nije ni jak ni prodoran. Književnici ipak osjećaju i nose u sebi književni jezik mnogo neposrednije, intimnije i svjesnije nego novinari i građani u svojem razgovoru. Zamjena *nesreća* — *udes* u njih još i ne postoji, a četvorka *poruka*, *poručiti*, *narudžba*, *naručiti* živi još u književnom jeziku prilično nepomućeno. Ni riječi *značaj* i *značenje* nisu još u književnom jeziku hrvatskih pisaca svedene na samo *značenje*. O tom se možemo uvjeriti čitajući djela najnovijih pisaca i najboljih prevodilaca, a to nam govori da se spomenuti procesi u jeziku hrvatske književnosti ne odvijaju onako brzo kako bismo mogli prosuditi po Brozovićevoj članku. To dakako ne znači da taj proces u novinarskom i govornom jeziku nije onako brz kako prikazuje Brozović. Čak je i prebrz, tj. toliko brz da izaziva zbrku, nesnalaženje i pomjeranje toliko potrebne stabilnosti književnog jezika. Stoga je i potrebno upozoriti na nj i postaviti razumne smjernice za njegovo korisno djelovanje. To je dr Brozović i učinio, ali će biti šteta ako to ostane samo teoretski savjet.

I još jedna stvar. U razmatranju značenja riječi *udes* autor je prikazao problem tako kao da je Vuk Stefanović Karadžić zagovarao upotrebu riječi *udes* u značenju *nesreća*. Nedavno sam u zagrebačkom »Telegramu«, jugoslavenskim novinama za društvena i kulturna pitanja, u br. 93. morao brzo odgovoriti na pitanje jednog čitaoca za-

što se upotrebljava riječ *udes* u značenju *nesreća* kad *udes* znači isto što *sudbina*, pa sam malo potanje zagledao u rječnike i opazio da Karadžić ne samo što ne preporučuje *udes* u značenju *nesreća*, nego to značenje ograničuje samo na jedan kraj (jugozapadni, prema njemu), a za književni jezik preporučuje baš riječ *nesreća*. Stoga sam to tako i prikazao u »Telegramu«, a to mi onda nameće dužnost da i ovdje rekнем.

Pogledajmo to dakle potanje! Uz riječ *udes*, m. Karadžić ne daje ni njemački ni latinski prijevod kao što postupa pri riječima koje preporučuje, nego samo veli: »(po jugoz. kr.) vide *nesreća*.« A pri riječi *nesreća* čitamo »das Unglück, infortunium«, kao pri riječi koja je za dobru upotrebu. Ako taj postupak usporedimo npr. s postupkom uz riječi »*pohitjeti*, -tim, vide *pohitjeti*; *izod* m. vide *ishod*; *ždrak* m. vide *zrak*; *ždralj*, m. vide *ždrao*, *ždral*; *ždlijeb*, m. vide *žlijeb*«, onda nam je jasno da i Karadžićevo »vide (= vidi!) *nesreća*« zapravo preporučuje riječ *nesreća* i napušta riječ *udes* u značenju *nesreća*. Stoga oni koji rade suprotno nisu to učinili prema Karadžiću i njegovoj »pogrešci«, nego upravo protiv njegovog savjeta. To dakako ne umanjuje, nego upravo pojačava Brozovićev glavni zaključak o upotrebi te riječi.

Mislim stoga da je radi same problematike bilo potrebno nadopuniti Brozovićev članak ovim osvrtom.

Ljudevit Jonke

PEJORATIVNOST ZNAČENJA RIJEČI ČLANKOPISAC

Jedan nam čitalac piše kako u posljednje vrijeme dosta često nailazi u štampi na riječ *člankopisac*, i to bez pogrdnog značenja same riječi. Njemu se čini da je to pogrešno i da riječ *člankopisac* znači pisca koji piše loše članke, loše sastave. Stoga moli uredništvo da ono rekne svoje mišljenje o tome.

Riječ *člankopisac* ima zapravo oba spomenuta značenja. Prvo joj je značenje »pisac